At arbejde med Marte meo principper og Care index i arbejdet som sundhedsplejerske og familieterapeut.

I artiklen beskrives arbejdet i familier der er ramt af en reaktion i forbindelse med graviditet og fødsel.
Forældrenes og børns reaktioner beskrives i eksempler. Ligeledes beskrives tilknytningsmønstres betydning.
Brug af Marte meo principper og brug af Care index beskrives via eksempler som tilbud til disse familier.

Lisbeth Villumsen Sundhedsplejerske, systemisk familieterapeut, Psykoterapeut MPF selvstændig som bl.a. terapeut, underviser, supervisor, censor.
Skibdalsvej 25 7990 Øster Assels DK. http://www.livviadialog.dk/

Indledning.
I mit mangeårige arbejde som sundhedsplejerske har jeg mødt mange forskellige børnefamilier. Mange sunde og raske børn og deres forældre der af og til var invaderet af en eller anden problemstilling, som de ønskede hjælp til at få løst. Jeg har også mødt mange familier, hvor problemstillingerne var mere massive. En af de problemstillinger jeg har beskæftiget mig meget med er forebyggelse af efterfødselsreaktioner, samt hjælp til de familier der bliver ramt. Ca. hver fjerde familie i Danmark oplever at enten far eller mor(efterfølgende eksemplificeret ved betegnelsen mor) får en reaktion/depression i kortere eller længere tid i forbindelse med et barns fødsel.(Villumsen et al. 2004) Det får ofte konsekvenser for børnene. Vi ved at ca. 18 % af børnene stadig reagerer efter dette ved 18 års alderen.(Madsen. S.A.A. Oplæg 2000) Da der fødes godt 60.000 børn i Danmark om året, er det rigtig mange børn og deres familier, der er ramt. Familien kan i en periode være helt invalideret af reaktionen. Børnene reagerer på meget forskellig vis på at have en forælder, der for tiden er invaderet af en reaktion. De reaktionsformer jeg oftest ser hos børn af deprimerede forældre er: Depressionen kan forplante sig til barnet. Barnet oplever, at det kun får kontakt efter en voldsom indsats. Barnet bruger mor som base, men får kontakten fra andre. Barnet knytter sig til andre. En anden grundoplevelse er at når kontakten endelig er der, må barnet grådigt udnytte den. Andre igen oplever kontakt som formel, hvorfor barnet bliver fremmedgjort i kontakt med andre mennesker. De nævnte former for oplevelser af, at have en deprimeret mor eller far er altså også meget forskellige fra barn til barn.. Men børnene lever i risiko med en deprimeret forælder. Ca. 8 % af børnene reagerer først senere i livet, men på meget forskellig vis. (Madsen, S.A.A. 2000)
Jeg vil i denne artikel uddybe, hvordan jeg via brug af Marte meo principper og brug af Care index, tilbyder min hjælp til familier. Jeg er ikke stringent i brugen af disse metoder, da jeg også er systemisk og narrativt inspireret. Arbejdet, ønsker jeg fortsat, skal ligge i et anerkendende perspektiv, hvor konteksten, for hvad vi er sammen om og hvad vi skal nå, er i orden. Hovedvægten lægges i artiklen på brug af Marte meo principper, men set i et systemisk perspektiv. Jeg beskriver, hvad metoderne går ud på og giver derefter nogle eksempler på, hvordan jeg konkret arbejder. I case form vil jeg beskrive med eksempler, hvordan jeg konkret har arbejdet i en familie, der er ramt af depression på flere måder og hvor børnenes tilknytningsmønstre allerede så ud til at være utrygge. Denne familie havde stor effekt af min brug af Marte meo og Care index som metoder.

Tilknytningsmønstre.

Der findes 4 hovedgrupper af mønstre med en del undergrupper 36 i alt. Her vil jeg nøjes med i hovedlinier at ridse adfærdsmønstre som følger med disse tilknytningsmønstre op

De fleste børn der har en sensitiv mor er samarbejdsvillige. Hvis mor har en kontrollerende adfærd, kan barnet reagere ved at være vanskeligt eller underkaste sig sin mors luner på en tvangsmæssig måde. Hvis mor ikke responderer på barnets signaler, kan barnet blive passivt, og opgive at få kontakt. Barnet oplever at det ikke hjælper at sende signaler på, hvad det har brug for. Hvis mor endelig er glad og vil i kontakt, ser barnet væk og bliver passivt. Mor bliver ked af det og opgiver også at komme i kontakt. Den negative spiral er startet. Hvis mor både udviser et kontrollerende og et uresponderende mønster, kan barnet optræde passivt eller vanskeligt. (Crittenden, P.M.2000)

Depressive symptomer hos mor har høj sammenfald med to bestemte typer tilknytningsmønstre hos børnene. Et utrygt mønster, hvor barnet udviser en undgående og hæmmet adfærd. F.eks. når mor ser på barnet, ser barnet væk. Eller er utrygt mønster, hvor barnet viser et ambivalent og unuanceret tilknytningsmønster.(Garner et al.1985) Det vil sige at disse børn også i kontakten med andre mennesker, kan have svært ved at vide, hvordan de skal reagere. Den utrygge tilknytning med hæmmede adfærdsmønstre. Til eksempel kan de børn, der har en mor med et hæmmet tvangsmæssigt adfærdsmønstre, risikere at udvikle forskellige uhensigtsmæssige adfærdsmønstre. Disse mønstre kan vise sig hos børnene gennem tvangsmæssig underkastelse, manøvrerende adfærd, truende adfærd, afvæbnende adfærd, aggressiv adfærd, hjælpeløs adfærd, straffende adfærd eller forførende adfærd

De børn, der har en mor, der udviser et desorganiseret og desorienteret adfærdsmønster, risikere at udvikle en adfærd som er hæmmende og manøvrerende.

Mon ikke vi alle kan få billeder af børn frem på nethinden, f.eks. i daginstitution og skoler, hvor disse forskellige adfærdsmønstre var særligt tydelige. Vi skal senere i artiklen stifte bekendtskab med forældre og med børn, der allerede gør brug af nogle af disse strategier, der ligner disse beskrevne mønstre i deres kontakt med andre mennesker.

Jeg ser ofte to samspilsmønstre hos spædbørn med deprimerede mødre. Tilbagetrukne deprimerede mødres spædbørn viser ofte protest og fortvivlelse. Disse mødre ringer ofte til Sundhedsplejersken, med klager over at de ikke kan trøste barnet. ” Tror du ikke, der er noget i vejen med mit barn? Tror du ikke han har kolik? ”Invaderende deprimerede mødres spædbørn viser ofte undgående adfærd. I sundhedsplejerske besøg kan jeg få det indtryk at barnet er roligt og sover meget. Men når jeg forsøger at komme i kontakt med barnet, undgår barnet ofte meget længe at gengælde kontakten. *Lyons-Ruth et al.(1990) fandt at de fleste børn af deprimerede mødre viste utryg tilknytning inden de var 18 måneder*. ***Derfor er det uhyre vigtigt tidligt at arbejde med disse børn og deres familier, idet man kan arbejde med indre dannelser af, hvordan børn er, og derved undgå tidlige skader i forældre/ barn tilknytningen.*** Nogle deprimerede mødre kan beskytte deres børn mod depression, for andre kan det være stærkt sammenhængende med deres forhold til barnet. De børn der er trygt tilknyttede, har en vigtig omsorgsperson i deres første seks levemåneder, som de kan knytte sig til. (Villumsen et al. 2004) Derfor er det vigtigt, at børn har en anden vigtig omsorgsperson, end mor, så længe mor ikke kan være til stede i samspillet med dem; samt at man arbejder med relationen, f.eks. via Marte meo principper og Care index, så hurtigt som det kan lade sig gøre. Det vil sige, når mor kan magte det. Dette kan være med til at undgå atypiske tilknytningsmønstre og forstyrret adfærd i børnenes opvækst. Ved at arbejde med relationer i disse familier, vil jeg gerne opnå, at mor kommer til at mestre opgaven. Jeg vil gerne hjælpe til med at reducere disse børns indre kaos. Gøre livet mere forståeligt og mere forudsigeligt for dem. Jeg vil også gerne hjælpe børnene med at nyttiggøre sig via forskellige tiltag. Mange børn af deprimerede mødre påtager sig hurtigt ansvar og skyld. Jeg vil gerne hjælpe med at synliggøre barnet for forældrene, samt sikre barnet sorg

Lisbeth Villumsen - Skibdalsvej 25, 7990 Ø Assels, Danmark - Tlf.:+45 97764174 - Mobil: +45 21905868 - Lisbeth@livviadialog.dk www.livviadialog.dk

erkendelse, så også børnene kommer til at mestre.(Killen, K. et al.2004). Men det er samtidig vigtigt at understrege, at ved nogle mønstre er det kontraindiceret at arbejde f.eks.med Marte moe, hos andre igen bør man ikke arbejde med metoden før mor har fået anden terapeutisk hjælp (Crittenden 2000)

Case beskrivelse.
Vi skal stifte bekendtskab med en ung familie, der har oplevet nogle af de problemstillinger, jeg har beskrevet. Clara er en ung mor, gift med Lars. Han har flere gange været indlagt på psykiatrisk hospital med depression. Familien har to børn Niels der er 4 år og meget udad reagerende og svær at styre derhjemme og i børnehaven. Niels slår ofte andre børn og klæber sig til pædagogerne. Det lille barn Eva på 5 mdr. udviser ofte passivitet. Clara har svært ved at se og registrere Evas signaler og besvare dem. Der er lidt eller ikke adækvat respons. Clara og Eva tager meget lidt initiativ til kontakt med hinanden. Eva trækker sig tilbage, og sender få signaler. Man kan sige at de forstærker hinandens passivitet. Også i denne familie forsøger børnene at tilpasse sig. Det vil sige de underkaster sig og vil helst enten undgå kontakt eller formidler misfornøjelse og opponerer. Claras reaktion på egen opvækst som adoptivbarn er at hun afviser betydningen af tilknytning. Hun har minimal adgang til relationsorienterede erfaringer. Hun normaliserer i sin beskrivelse af barndommen. Idealiserer sine forældre. De var omsorgsfulde, støttende, vidunderlige, fantastiske, men hun kan ikke give et eneste konkret eksempel på det. Der er næsten en blokering af hukommelsen af barndommen. Senere i forløbet fortæller hun, at hun ikke i sin barndom og ungdom har følt sig forstået. Hun var ensom og synes ikke hun kunne regne med andres kærlighed. F.eks. en gang hvor hun slog sig voldsomt, fortalte hun ikke noget af angst for sin fars vrede. Hun var en gang for alle af sin far blevet bedt om at passe på sig selv. Hun var bange for sin far og forsøgte at undgå kontakt med ham. Clara har en efterfødselsreaktion. I min kontakt med Clara, arbejdede vi med eksternalisering som metodeHvordan jeg sammen med familien, kunne få magten over efterfødselsreaktionen, i stedet for at den havde magten over dem. Hvilke strategier vi sammen kunne benytte os af, så hun igen kunne få magten over sit eget liv.(Villumsen, L. 2005) Min tilgang til at arbejde med denne familie har også været at benytte mig af nogle Marte meo principper(Arts, M. 2000) og Care index (Crittenden, P.M. 2000), som metode samt andre systemiske teorier og metoder, og den narrative tilgang.(White 2000) I forebyggelsen af reaktioner har jeg udviklet brugen af livscirklen/familiecirklen, samt hvordan jeg benytter bestemte spørgsmål, der kan stilles i graviditeten. (http://www.livviadialog.dk/) Men hovedvægten vil jeg i denne artikel lægge i beskrivelsen af, hvordan jeg bruger Marte meo og care index principper.

Men hvad er Marte meo og care index?

Marte meo som begreb
Marte meo kommer af latin og betyder ved egen kraft. Marte meo er en metode, hvor man bruger videooptagelserne af samspillet i almindelige dagligdagssituationer, som f.eks. spisning eller badning, til systematisk at observere og analysere samspillet. Ved egen kraft betyder, at samspilsændringerne kommer fra personen selv. Ved hjælp af videooptagelserne ser man på samspillets indhold af "naturlige udviklingsstøttende kommunikationspotentialer" (Roug, P. 2002). Det lige nævnte begreb kommer fra den dialogform, der finder sted i det tidlige mor barn samspil. Her i det tidlige normale mor barn samspil er moren sammen med barnet på en helt særlig måde, f.eks. taler hun med forhøjet stemmeleje, har tæt øjenkontakt med barnet og sætter ord på både spædbarnets og sine egne handlinger og følelser. Moren understøtter via sit stemmeleje og sit ansigtsudtryk spædbarnets stemninger. Det er igennem et velfungerende mor barn samspil at det

psykisk sunde barn udvikles og bliver et kompetent socialt og selvstændigt væsen. Kvaliteten af dette samspil har stor betydning for en persons måde at være sammen med andre mennesker på. Vi har alle elementer af naturlige udviklingsstøttende kommunikationspotentialer, og ved at blive opmærksom på disse kan samspillets kvalitet blive forbedret.(Stern ,D.N.2000) (Artz , M.2000) Ved at blive opmærksom på, hvordan vi kommunikere med andre, kan vi være med til at ændre uhensigtsmæssige samspil og forbedre den følelsesmæssige relation. Marte meo metoden kan også anvendes i forhold til andre voksne omkring barnet, f.eks. barnets relation til en pædagog, dagplejemor o.l.

Marte meo som metode.
Marte meo metoden består af seks elementer:
1. Teknisk udstyr.
2. Videooptagelse.
3. Interaktionsanalyse.
4. Professionel diagnoseliste ud fra Marte meo principperne.
5. Marte meo billeder i samspillet.
6. Tilbagemelding på videooptagelserne til de involverede.

Teknisk udstyr.
Et videokamera og en videoafspiller, der kan afspille i slowmotion er nødvendige.

Videooptagelser.
Metoden praktiserer jeg ved at videooptage almindelige samspilssituationer. Det er bedst at optage både et ustruktureret og et struktureret samspil. Det strukturerede samspil er opgaver som f.eks. at få tøj på, lave lektier eller at spise sammen. De voksne er lederne, som skaber rammerne og de følelsesmæssige stemninger for hvordan opgaven løses. Det ustrukturerede samspil er uforpligtende samvær, f.eks. legesituationer eller at spille et spil sammen. Det ideelle er at det er barnet, der tager initiativerne og de voksne, som følger og understøtter barnets initiativ. Optagelser i ca. 5-10 minutter er nok til at observere og analysere samspillet. Interventionen tager udgangspunkt i, hvad familien ønsker hjælp til. Det er ikke nødvendigt at kende til familiens anamnese, før man begynder på videooptagelserne.

Interaktionsanalyse.
Interaktionsanalysen vurderer samspillets dynamik. - Hvem tager initiativ? - Hvordan modtages initiativet af den anden? Ved at anvende videooptagelser kan jeg, billede for billede, gennemgå samspillet. Herved får jeg mulighed for at se på det, der faktisk forgår, i stedet for formodninger og antagelser om, hvad jeg tror, der foregår. Et enkelt samspil går så hurtigt og indeholder så mange dele, at jeg ikke kan nå at se alle detaljerne med det blotte øje.

Professionel diagnoseliste ud fra Marte meo principperne.
Er den professionelles arbejdsredskab i forbindelse med interventionen. Den viser, hvad samspillet rummer af udviklingsstøttende principper, og hvad det mangler at udvikle. Udviklingsstøttende principper er det samme som kommunikationspotentialer og består af følgende fem principper.

Princip - AT FØLGE INITIATIV: På videooptagelserne er det muligt at se, hvem det tager initiativer og tælle antallet af initiativer.

Princip - POSITIV BEKRÆFTELSE AF INITIATIVET: Her observeres, hvordan initiativet modtages/bekræftes af modtageren. Hvor initiativet bliver bekræftet positivt.

Princip - AT SÆTTE ORD PÅ INITIATIVET: Her ses der på om initiativerne benævnes med ord. Bliver barnets handlinger og følelser verbaliseret, og sætter den voksne ord på egne initiativer.

Princip - TURTAGNING: Her iagttages om alle deltagere er aktive i samspillet, i hvilken omfang er de aktive og hvordan turtagningen organiseres i samspillet.

Princip - POSITIV LEDELSE: Her observeres hvordan de voksne organisere de strukturerede situationer. Hvordan taler deltagerne til hinanden? Hvordan er den følelsesmæssige stemning i samspillet?
I interventionen arbejdes der kun med et princip ad gangen. Det vil sige at det omsættes, så mor kun får et arbejdspunkt af gangen. Ud fra interaktionsanalysen og diagnoselisten vurderes barnets udvikling. Hvad kan barnet? Hvad har barnet mere brug for, så barnets udvikling kan støttes optimalt?

Marte meo billeder i samspillet.
I observationen og analysen af videooptagelserne er det vigtigt at fokusere på det, der lykkes, mens det der ikke lykkes, naturligvis ikke ignoreres.
De sekvenser af videooptagelserne, hvor den voksne viser at han/hun rummer naturlige udviklingsstøttende kommunikationspotentialer kaldes Marte meo billeder. Ved at styrke den voksne i at udvikle kommunikationspotentialerne yderligere, ændres og bedres samspillet gradvist.

Tilbagemelding af videooptagelserne til de involverede.
Efter hver videooptagelse gives der en tilbagemelding. I tilbagemeldingen vises forældrene sekvenser af videooptagelserne, hvor samspillet fungerer. Der arbejdes kun med et Marte meo princip, et arbejdspunkt af gangen. I en periode på 1-2 uger arbejder familien med arbejdspunktet, hvorefter der optages en ny video. Ved kun at arbejde med et princip et arbejdspunkt af gangen, bliver metoden overskuelig for de implicerede, og det bliver nemmere at vise fremskridt i samspillet. (Villumsen, L. Særrapport 2001, samt inspirations oplæg Birk, A.; Markussen, K.)

Mine erfaringer med metoden.
Jeg har overvejende positive erfaringer med at bruge metoden. Den hjælper mig til at se mere præcist, både ressourcer og konsekvenser i familierne. Men hos visse adfærdsmønstre hjælper den ikke. Der skal helt andre interventioner til først. Jeg ser metoden som et redskab i den professionelles værktøjskasse. Ved at bruge Marte meo metoden eller nogle af principperne kombineret med Care index bliver jeg som sundhedsplejerske klogere, det bliver nemmere at analysere samspilssituationer. Videooptagelserne giver en bedre mulighed for at iagttage og påvirke forældre/ barn samspillet. Samspillets struktur og funktion bliver tydeligere. Det skaber en ramme, hvor forældre/barn samspillet foregår uden min aktive deltagelse. Det fastholder mig som sundhedsplejerske i en observatørrolle. Den naturlige udviklingsstøttende kommunikation bliver en grundlæggende faktor, som må læres/beherskes. Det er med til at ændre forældrenes egen opfattelse af dem som forældre, ved at synliggøre de positive aspekter af samspillet. Det skaber fokus på barnets adfærdsmæssige reaktioner, når kommunikationen lykkes, og derved påvirkes forældrenes repræsentation af barnet. Forældre og barn får flere positive handlemuligheder i samspillet, når

repræsentationerne ændres. Det giver mulighed for at arbejde med familiens aktuelle problemer, uden at jeg behøver et stort kendskab til familiens historie. Men man skal have tid og mulighed for at uddanne sig i brugen af Marte meo metoden, samt tid til supervision. (Villumsen, L. Særrapport 2001)

Pjece om Marte meo.

Metoden blev introduceret for disse forældre via en pjece som Clara så i venteværelset. Der stod:
Et barn som bliver set, hørt og rost, får selvværd og selvtillid. Sådan et barn får lyst til livet"
Vi ved:
"Et barn, som mødes med tolerance, lærer selv at være tolerant."
"Et barn, som er elsket og får knus, lærer at føle kærligheden i verden."
"Et barn, som bliver set, hørt og får ros, får selvværd og selvtillid. Sådan et barn får lyst til livet."
"Et barn, som får anerkendelse, lærer at påskønne."

Kender du det:
At vi som forældre oplever situationer, hvor vi ikke føler, vi kan trænge igennem til vores børn og forstå dem. For nogle bliver disse situationer til timer, dage og måneder. Det er svært at bryde dem. Der kan opstå en ond cirkel.

Det kan være:

"Peter vil ikke sove om aftenen."

"Anna hører aldrig efter – hun gør, som hun vil – hun er bare strid."

"Sanne slider mig op – hun er aldrig i ro."

"Joakim er 6 uger, han græder meget og jeg aner ikke, hvad der plager ham og hvad jeg skal stille op."

"Jeg føler mig som en dårlig mor, jeg gør ikke andet end at skælde ud på Anders."

"Jeg syntes der er svært at finde ud af, hvad jeg skal lave sammen med Sofie, der er 6 uger gammel."
Kender du det:

At du vil så gerne hjælpe dit barn.
Men hvad hjælper?
At du vil så gerne gøre det bedste
for dit barn. Men hvad er det bedste?
At tingene begynder at gå i
hårdknude, at det bliver sværere og
sværere at finde løsninger. Hvad
gør du så?
At du ingen tålmodighed har
tilbage, og det kan dit barn mærke.
Hvad skal du stille op?
At du føler du skælder ud fra
morgen til aften. Hvordan får du
stoppet det?
At den onde cirkel er begyndt ……

Den onde cirkel kan brydes. Der er
nemlig en grund til, at dit barn reagerer,
som det gør, og det er ikke en tilstand
som du blot skal lære at leve med.

Hverdagen med dit barn skal samlet set
være en fornøjelse, ikke en psykisk
belastning.

Marte Meo er en god metode for dig til at opnå en bedre forståelse af dit barns signaler. Du og dit barn bliver optaget på video (typisk omkring 5-7 minutter). Sundhedsplejersken tager filmen med for at se den igennem. Nogle dag efter taler du og sundhedsplejersken ud fra optagelserne, om:

Hvad viser dit barn dig, som det har
behov for?
Hvordan ser det ud, når I rigtig
hygger jer?
Hvordan støtter du dit barns
udvikling?
Hvad viser dit barn at det gerne vil?

Det er dig, der bedst af alle kender dit
barns måde at udtrykke sig på.

Marte Meo metoden viser de gode
øjeblikke du og dit barn har sammen
med hinanden.

Det er en lærerig proces, som vil ruste
dig til bedre at få øje på dit barns særlig

Lisbeth Villumsen - Skibdalsvej 25, 7990 Ø Assels, Danmark - Tlf.:+45 97764174 - Mobil: +45 21905868 -
Lisbeth@livviadialog.dk www.livviadialog.dk

behov for udviklingsstøtte i hverdagen.

At se sig selv sammen med barnet er udgangspunkt for en god samtale mellem dig og sundhedsplejersken.(Villumsen, L. Rapport 2003 inspirationsoplæg Langbak, M. et al.)

Det var altså denne pjece med mit navn bag på, som Clara havde set hos lægen. Hun ringer til mig, for at spørge om, jeg kan hjælpe hende og hendes familie. Det vender jeg tilbage til.

Care index.
Care index som metode (og som er opfundet af P. Crittenden langt før Marte meo metoden), ligner lidt Marte meo metoden. Der optages 3 til 5 min video af samspillet mellem forældre og barn. Forældre barn kontakten vurderes på grundlag af Stemme, ansigtsudtryk, følelsesmæssige udtryk, kropsholdning, hvem der tager initiativ til samspil samt kontrol og aktivitet. Hos forældrene måles disse variabler på, om de er sensitive, kontrollerende, invaderende eller passive. Det viser os den omsorg barnet får.
Spædbarnet undersøges i forhold til 3 forskellige samspilsdimentioner. Samarbejdsvillig, vanskelig eller passiv. Fra 1 års alderen kan tvangsmæssig adfærd undersøges.(Crittenden 2000)Metoden er anvendelig, også fordi man i forbindelse med fødsler bliver særligt åben, både fysisk og psykisk, nogle bliver psykisk for åbne. Hvis de er sårbare eller overbelastede, kan de udvikle en efterfødselsreaktion.(Villumsen, L.et al.2004)
I et normalt mor/ barn forhold kan relationen f.eks. ses på følgende måde.

Barn Mor

_____Glasplade med hul under.

Barnet aflæser mor. Er mor tryg – kravler barnet over glaspladen.
Barnet kan kognitivt i 9 måneders alderen lave et koordinatsystem. Hvis mor peger, ser barnet ikke på pegefingeren, men der hvor mor ser hen. Det er vigtigt som forælder allerede tidligt at være opmærksom på det. Via metoden hjælpes forældrene til bedre at kunne udvikle samspillet på en positiv måde.

Case.
Tilbage til Clara og hendes familie.
Clara bruger ofte ironi (gør nar).F.eks. når Niels græder – vrænger Clara ansigt. Eller hun vælger, at ignorere det hun ser, børnene gør. Andre gange ser hun det slet ikke. Niels bliver ikke set. Hvor han bliver udad reagerende bliver lillesøster passiv som beskrevet i teorien.
I et normalt samspil vil et spædbarn deltage aktivt i sit eget liv. Fordi det har kompetencer til at indgå aktivt i samspil fra starten. Barnets selv udvikles i samspil. Det er også her en mor udvikles. Hun udvikles også i samspil med barnet. Clara har ikke tillid til sin 4årige søn. Hun har selv oplevet mangel på tillid fra sine forældre så begrebet tillid, skal hun ”slås” med hele livet, hvis ikke hun får arbejdet med det. Det er nu vi har chancen, fordi hun selv oplever det som problematisk. ”Hun er kunde i butikken.”(http://www.livviadialog.dk/) Hvis jeg kombinerer Sterns teori og system teorien/ narrativ teorien, så vil jeg sige til hende: ”Jeg kan høre, du har haft en svær barndom omkring tillid, så hvilke muligheder giver det dig nu? Hvordan kan du arbejde med det nu? Hvad er

det særligt, du har lært af ikke, at være omgivet af tillid? Hvordan vil du gerne, at dine børn skal opleve tillid? Hvad vil du gerne, at dine børn lærer af, at have dig som forælder? Hvilke mennesker er du omgivet af nu?
Vi får jo heldigvis flere chancer igennem livet for at arbejde med det."
Niels har efterhånden udviklet noget der ligner et desorganiseret/desorienteret mønster som ofte ses hos børn af deprimerede forældre. Han har ingen strategi. Han opfører sig på selvmodsigende måder f.eks. ved at kombinere et stærkt behov for nærhed med undgåelses adfærd. Intens fortvivlelse kan efterfølges af ubevægelig stirren. Urolig aktivitet kan gå lige over i passivitet. Han kan også udvise frygt, når forældrene nærmer sig.
Hvis Clara er fraværende, afvisende og ikke afstemt, kan Eva føle usikkerhed, forvirring og tilfældighed i samspillet med mor. Eva er passiv, afvisende, opmærksom og på vagt. Hvis Clara er svingende, ambivalent og ikke afstemt, kan Niels føle usikkerhed forvirring og angst. Niels er ambivalent klæbende og vred. De situationer hvor mor enten er angst eller viser angstprovokerende adfærd, kommer barnet til at opleve frygt for netop den person i verden der skulle beskytte det. Niels er angst, lukket og somme tider voldelig.
Ca. 60 % af alle børn er trygt tilknyttede, hvilket vil sige at 40 % af børnene *ikke* er det. Ca. 30 % af dem er undvigende(afvisende, selvoptagede med manglende følelser) ca. 10 % er resistent tilknyttet (vrede, afvisende og tvetydige) Ca. 2-5 % af disse utrygt tilknyttede børn udviser en desorganiseret tilknytning, de bliver usammenhængende og frygtsomme. Den fysiske adfærd som barn er udtryk for hvordan den mentale organisation kommer til at se ud som voksen (Crittenden, P.M. 2000).
I dag er der i Danmark flere kvinder end forventet med et atypisk tilknytningsmønster, hvilket har stor betydning for, hvilken omsorg man er i stand til, eller rettere ikke i stand til, at give sine børn (Villumsen; L. M.fl. 2004)

Praksis.
Jeg vælger her at beskrive et udsnit af familiens og mit samarbejdsforløb. Jeg optager ca. 2gange 5 min video. Den ene optagelse er en konkret opgave, hvor Clara klæder Eva på. Den anden optagelse vælger hun selv. Her leger hun med Eva på gulvet. Jeg arbejder i første omgang med Clara i relation til Eva. Der efter i relation til Niels. Derefter med Lars, og til sidst med forældrene sammen. I artiklen lægges fokus på eksempler med arbejdet med Clara og Eva. Vi har lavet en problemformulering om, hvad hun / de ønsker hjælp til og kun med et arbejdspunkt af gangen. Efter at vi har arbejdet med problemstillingerne et stykke tid, ser jeg at: Clara taler og Eva ser nu opmærksomt på hende. Men så melder sulten sig. Det viser Eva ved at begynde at græde. Nu ved Clara, at Eva lige fra fødslen har kunnet fortælle sine forældre om sine behov bl.a. ved hjælp af gråd. Reagerer hun fremover på barnets forskellige signaler, vil Eva efterhånden blive tryg. Clara rør` nu ved hende og taler til hende, inden hun tager hende op, fortæller hende at, nu skal hun op og have tøj på. Eva er nu forberedt på, at der skal ske noget, og hvad der skal ske. Da Eva er kommet op, vil Clara i kontakt med hende, men Eva ser væk, hun vil ikke i kontakt nu. Mor har lært at respekterer dette, at lytte, se og prøve sig frem.
Lige inden vi startede samarbejdet, havde Clara fået at vide af sagsbehandleren, at hun skulle stimulere sine børn, så hun troede, hun skulle gøre det hele tiden. Ingen havde vist hende hvordan. Det samme gjaldt far. Der er forskel på fars og mors perspektiv. Et eksempel, forældrene stod på hver side af Evas seng. Begge sagde noget samtidig. Eva viste ikke, hvilken side hun skulle se til. Nu har de lært:at de skiftes, at vente, turtagning, at barnet har brug for at de tager ledelse, og ikke at de konkurrerer om, hvem der siger mest og stimulerer mest hvornår. Clara var lettere at hjælpe end Lars. Vi startede med at lave problemformulering. 1. arbejdspunkt. 2.arbejdspunkt, o. s. v. så vi ved, hvad vores fælles plan er, og hvor langt vi er kommet i den. Konteksten skal være afklaret, altså at

vi arbejder med et arbejdspunkt af gangen, at vi er enige om en fælles plan. Hvor langt vi er nu, og hvor langt vi skal.
Forældrene vil gerne have hjælp til, hvordan de kan få en god kontakt til begge børn, også så de bedre kan styre Niels. Der er mange ting at tage fat på. Vi aftaler, hvad vi gør bid for bid.
Jeg kigger efter billeder med muligheder på video klippene. Clara har en emotionel tone, sætter ord på egne handlinger, men gør det bare ikke tit nok. Det skal hun lære som et fundament. Eva skal lære forudsigelighed, at bruge verden. Clara skal øve sig i, at få en lys stemme, en følelsesmæssig tone, at sætte ord på handlinger. At tale i bekræftende sætninger. Clara skal lære at fortælle Eva, hvad der skal ske om lidt." Nu skal du have tøj på. Vi begynder med din trøje. Først skal du have den ene arm i gennem trøjen." Så vil Eva opleve en klar start og en klar slutning, på det der skal ske, når Clara fortæller hende det." Jeg kan se, du er ked af det, men nu skal du se, jeg gør det forsigtigt. " Derved føler Eva sig mødt. Clara skal sætte ord på Evas følelser. At sætte ord på handlinger, så Eva får tillid til mennesker,(hvilket jo netop har været Claras oplevelse ikke at have i sin egen barndom.)
I et videoklip holder Eva hele tiden øje med mig og kameraet. Clara giver Eva mad og propper hele tiden mad ind. Clara skal lære at sætte ord på det. " Se Clara - kan du se her - at Eva er optaget af kameraet og mig." "Hvis du siger " Ja se Lisbeth står og filmer, så vil Eva føle sig set og forstået." Børn samarbejder. Clara skal lære at vente. Clara har overstimuleret Eva og Niels længe, fordi hun troede at det var det, der hjalp. Derefter har hun næsten helt opgivet kontakten. Hun knokler og knokler, det er sejt. Jeg siger "Nu skal du høre, du knokler. Der er godt nyt. Prøv at vente, så kommer Eva også. Du bliver lettet, det skal nok lykkes for dig. Jeres kontakt hjælper Eva til at forstå, hvornår du starter og slutter på noget. Det vil være godt for din pige, hvis du lærer at vente." "Jeg har set filmen, jeg har fået en ide`. Måske var der noget, der kunne blive lidt lettere for dig." Jeg prøver at give hende håb, optimisme og energi. Det jeg siger, skal hjælpe Clara, ikke tynge hende yderligere. I mine notater står der:

- Mor kan. (Nuanceret sprog. God tone)
- Mor skal lære.(At vente.)
- Barn kan (samarbejde)
- Barn skal lære (Hvem er du og hvem er jeg.)
- Videobilleder med muligheder.(Her har jeg valgt en videosekvens med billeder, der kan vise mor, der hvor hun kan, og hvad hun kan. Der hvor det lykkes og det, som hun skal gøre mere af. Jeg vælger altid der, hvor det vises bedst. Somme tider må jeg lede lidt i filmen, for at finde noget der er brugbart. Først det bedste ellers det næstbedste billede.

I en tilbagemelding til det Clara kan, vil jeg sige:" Der er en god og lys tone. Det er godt fordi, Eva lærer bedst, når det er rart og i en venlig og lys tone. Det er godt fordi - - -
Jeg siger: " Se Clara, her kikker Eva på kameraet.:" hvis du kikker der hen, hvor Eva kigger og sætte ord på det, vil hun opleve, at du er opmærksom på hende. Du hjælper hende til at forstå, hvad hun ser, når du sætter ord på det. Du viser hende, at du er tryg ved mig, så det kan hun også være."
På samme måde arbejder jeg videre i familien. Proceduren er den samme som beskrevet med Clara. Hvis forældrene stiller spørgsmål til Niels ved sengetid. "Er du søvnig? – er du sulten?" Inviterer de sig selv på problemer. Her skal forældre tage ledelse/ansvar. På samme måde som med mor, arbejder vi med, hvad far kan og hvad han skal lære. Far ser ikke Niels, men Clara i stedet for. Efterfølgende kan jeg sige, at det faktisk også er et problem for Niels. Niels har brug for at blive set. Far venter ikke og ser, om det er ok for Niels (informere kun og gør der hurtigt efter.) Far får lært at: Jeg (far) ser dig (Niels).
Jeg spørger far: "Hvordan har du det i tiden? Får du hjælp med det?"

Jeg vil gerne hjælpe familien, men jeg kan ikke hjælpe alene. Det tværfaglige samarbejde er yderst vigtigt. (Villumsen, L. 2000) Clara skal lære overfor Niels at sætte ord på det, hun gør (handlinger). Men hun får det lært via arbejdspunkterne med Eva, og kan nu også pludselig bruge det her overfor Niels, til hendes store glæde. Ved brug af små videosekvenser, viste jeg Clara, når hun kan og når Niels kan. Herigennem opfordres hun til, at gøre mere af det, der virker. Dette overførtes så til det, som hun skulle lære. Hun fik altså et arbejdspunkt af gangen, mellem hver gang vi sås. Hun skulle øve sig på mere af det, der gik godt til næste gang. Jeg viste hende billeder af, hvad hun kunne, men skulle øve sig på, at gøre mere af. På samme måde arbejdede vi med, hvad børnene kunne og hvad børnene skulle lære. Clara var aktiv og med skabende. Hun fik en oplevelse af kompetence og udvikling. Clara fik lært at se sig selv gennem barnets øjne. Fra barnets perspektiv og at skabe kontakt mellem børnene.

Tilbagemelding.
Eksempel på en tilbagemelding til Clara:
Vi sidder adskilt med front mod hinanden – tv er ”3. part”. Jeg fortælle hvad Clara skal se (overskrift er en god stemning) (f.eks. ”nu vil jeg gerne vise dig, hvordan du laver en god stemning”” Her er rigtige gode billeder af, hvordan du gør det”) Jeg viser hende filmklippet, og stopper filmen. Jeg hakker sekvensen op og beskriver sekvens for sekvens (interaktionsanalyse). Benævner hvad man ser, f.eks. ”du har et glad ansigt, en lys stemme, der er en god stemning” m.v. Jeg viser alt det, Clara kan. Det er vigtigt at være stille, når filmen kører, så hun kan se, hvor godt hun klarer det. Så går jeg videre: ”Nu er der noget, jeg synes, du skal prøve at arbejde videre med” Jeg viser billeder med mulighed, f.eks.” Se her, hun viser dig, hvad hun gerne vil, hvad hun har behov for. Prøv at se her – prøv at vente eller prøv at sige til Eva, at du vil tage hende op (hvad der skal ske). Hun har brug for forudsigelighed. Det får hun, hvis der er en tydelig start og slutning, på det du gør. Clara siger” Er du klar?” I stedet, kan hun sige.” Nu skal du have bluse på. Nu er vi snart færdige. ” Hun skal sætte ord på og give kontakt.” Ja nu er vi færdige – nu kommer du op.” Jeg viser mor, at hun kan.” Se der laver du en klar slutning. Du siger til Eva. Nu er vi færdig. En Klar slutning – nu er vi færdige. Det skal du gøre noget mere af, til vi ses igen”
Clara siger glad. ” Der kan jeg se, at hun hører, at jeg siger, vi tager lige armen først”
Jeg siger:” Du er god til at se. Du skal tro på det. Det er helt rigtigt set og forstået” Jeg slutter af med at sige: ”Det kommer jeg og filmer næste gang”. Jeg ridser arbejdspunkter op undervejs. Mor får jo et punkt af gangen at arbejde med, men jeg fortæller hele tiden, om dem hun har haft tidligere og som hun *har* nået. Jeg prøver at være meget konkret. Jeg bruger kommunikative termer – handling + følelser. Jeg passer på ikke at blande tilbagemelding og arbejdspunkter/billeder med muligheder sammen.

Opfølgningsbesøg.
Når vi har nået målet laver jeg et opfølgende besøg. Her taler vi om:
Lisbeth: ”Hvad har du taget med dig?”
Clara: ”At det er vigtigt, at det jeg selv synes var vigtigt, at få som barn, også er det for mine børn. At jeg nu har lært at se, hvornår mine børn tager et initiativ og hvordan jeg kan støtte dem?”
L: ”Hvad har du kasseret?”
C: ”Min trælse barndom. Mit sure jeg. Min ironi. Tænk at man så hurtigt kan lære, at kunne gøre tingene anderledes.”

Lisbeth Villumsen - Skibdalsvej 25, 7990 Ø Assels, Danmark - Tlf.:+45 97764174 - Mobil: +45 21905868 - Lisbeth@livviadialog.dk www.livviadialog.dk

L: ”Hvad har du lært af nyt med hensyn til forældrerollen?”
C:” At det er vigtigt, at vi er de voksne, at vi tager ledelse, som du kalder det. Tænk som det hjalp. Nu er vi også sammen om det. Før var vi næsten konkurrenter.”
L: ”Du har fortalt mig, at du før var meget ensom. I dag ringede du til en ny veninde.
Hvordan kan det være, at ensomheden ikke forhindrede dig i at ringe?”
C:” Fordi jeg har fået kontrollen over den?”
L:” Hvordan bar du dig ad?”
C: ”Jeg har jo opdaget nu, at jeg kan mange ting, så jeg brugte min gamle stædighed lige indtil, at jeg turde.”
L:” På hvilken måde, kan den måde I tackler ensomhed på i jeres familie, være dig til hjælp eller gene?”
C: ” Hvis jeg gør overfor mine børn, som min far gjorde overfor mig, bliver jeg ensom.
Min mor sagde jo ingen ting, hun var helt passiv. Nu har jeg lært, at jeg skal støtte mine børn.”

Måske er dette med til at skabe nye narrativer i hendes og deres liv. Jeg prøver at ”åbne døre” og forfølge de muligheder, det giver at gå ind i læringsrummet. Men jeg åbner ikke for mange af gangen. (Hvis dørene åbnes uden at forfølge de muligheder, og undersøge dem nærmere, skaber det måske mere forvirring). Clara oplevede hurtigt, at hun kom til mere og mere at mestre situationerne og livet i al almindelighed meget bedre. Hun følte sig efter endt forløb som en kompetent forælder, der via ressourcearkæologi har fundet sine tidligere uopdagede ressourcer frem. Som sundhedsplejerske og terapeut synes jeg, at forebyggelsen af tilknytningsforstyrrelser er en opgave af Aller vigtigste karakter.(se forslag til forebyggelse i graviditeten på http://www.livviadialog.dk/)

Mine pædagogiske grundtanker.
Mine grundtanker i arbejdet er ressourcetænkning. Wittgensteins ide om at sproget skaber virkeligheden, og at arbejde med samspillet mellem mor og barn til at understøtte barnets udvikling. Marte meo betyder jo af egen kraft. Marte meo arbejdet kan anvende viden om det lille barns udvikling til også at forstå større børns problemstillinger. Et respektfuldt samarbejde mellem forældre og børn, hvor jeg tror på udviklingsmuligheder. Det er vigtigt, at prøve at skabe et sikkert læringsrum, for det engagement, den optimisme og de indlæringsfremskridt, som sætter børn og forældre i stand til, at udnytte deres ressourcer og overvinde de evt. samspilsproblemer, der kan ligge til grund for de oplevede problemer. Den pædagogiske relation skal være et supplement til den terapeutiske. (Hedenbro, M. ; m.fl.2002)
At arbejde med Marte Meo kan også kobles på den fælles proces der karakteriserer den socialkonstruktionistiske praksis, hvor jeg betragter dem, der søger hjælp, som samarbejdspartnere i den proces, hvor vi forsøger i fællesskab at finde en mening og betydning og sammen skabe en ny mening.
Marte meo arbejder ud fra et dobbelt perspektiv: Nemlig barnets udvikling og behov. Samt samspilsprocessens karakteristika. Maria Arts(2000) har udviklet denne model og metode, hvor professionelle på en forståelig og konkret måde, kan kommunikerer deres viden om børns behov for udviklingsstøtte til forældre og andre voksne i barnets omgivelser.
Jeg kan her forholde mig til mennesker, i den virkelighed de (i virkeligheden) befinder sig i. Mennesket betragtes som udviklingsdygtigt, søgende efter meningsfuldt samspil med andre. Metoden bygger på den enkeltes styrke. Vi skal finde og udvikle menneskets egne ressourcer og potentialer. Det falder også godt i tråd med, at familierne skal ses, høres, anerkendes, tages alvorligt

og forstås på deres problemstilling med fokus på familiens egen livshistorie, præmisser m.m. Jeg arbejder med ressourcetænkning i stedet for med fejl og mangler.
Jeg kan arbejde med udviklingsstøttende dialogprincipper med henblik på at identificer og støtte denne families egne udviklingsinitiativer, ud fra modellen om: Mor kan. Mor skal lære. Barnet kan. Barnet skal lære. Med videobilleder der viser muligheder for udvikling. På samme måde med far.

Afslutning.

Det at arbejde med anerkendende pædagogiske metoder i stedet for rådgivning, synes jeg giver mange muligheder. Vi har vel alle prøvet at få et ”godt” råd fra andre, som måske mere har været godt for afsenderen end for en selv som modtager. Af og til ligger der jo også, i råd og vejledning, et budskab om, at hvis bare den anden vil lave sig om, skal det nok gå.
Som radiserne i tegneserien siger:
1. Radise.” Hvis jeg kunne bestemme i verden, ville jeg lave om på alting.”.
2. Radise. ” Hvad ville du begynde med?”
1. Radise.” Jeg ville begynde med dig!”
Forandring kender sin egen tid og sit eget sted, har Tom Andersen sagt engang.(Andersen, T. 2000)
Forandring kommer indefra. Som professionel giver det mig stor tilfredshed at se familierne finde deres egne, måske endnu uopdagede, ressourcer frem. Se deres glæde, når de opdager at de kan, og at deres børn kan. Hvis vi fokuserer på problemer, bliver vi eksperter på problemer, men hvis vi fokuserer på ressourcer, bliver vi eksperter på ressourcer.

Dagene virker længere om sommeren end om vinteren,
fordi alting udvider sig, når det bliver varmt.
Det gør menneskers sind også.
(Villumsen, L. 1984)

How a Health Visitor and Family Therapist Can Use the Principles of Marte Meo and Care Index in Her Work With Families

The article describes the work of a professional Health Visitor and Family Therapist in families displaying a reaction to their experiences in relation to pregnancy and childbirth. The reactions of both parents and children are described in various examples. The importance of patterns of attachment is also described. The article describes examples of how the Marte Meo and Care Index methods can be used to help these families.

Litteraturliste.

Andersen, T.(2000)Foredrag om reflekterende processer. København 2000.
Antonovsky, A. (2000) *Helbredes mysterium*, Hans Reitzels Forlag
Arts, M.(2000) Foredrag om Marte meo metoden i praksis. Odense Universitet.

Lisbeth Villumsen - Skibdalsvej 25, 7990 Ø Assels, Danmark - Tlf.:+45 97764174 - Mobil: +45 21905868 - Lisbeth@livviadialog.dk www.livviadialog.dk

Aamodt, Ingerid. (2005) Hvorfor må vi være radikale? Focus på familien, nr.3.
Crittenden, P.M. (2000) CARE-index Manual. Miami: Family Relations Institute.
Killen, K. Olofsson, M (red.)(2004) sårbare børn. Akademisk forlag.
Lyons-Ruth, R., Connell, D.B., Grunebaum, H, and Botein, S (1990) Infants at social risks: Maternal depression and family support service as mediation of infant development and security of attachment. Child Development, 61, 85-98.
Lyons-Ruth,R.,Connell,D.B.,Zoll,D.,Stahl,J.(1987)Infants at social risks: Relation among infant maltreatment, maternal behaviour and infant attachment behaviour. Developmental Psychology, 23, 223-233.
Madsen, Svend Aage (2002) *Fædres tilknytning til deres spædbørn*, Hans Reitzels Forlag
Madsen, Svend Aage (2000) *Bånd der brister. Bånd der knyttes*, Hans Reitzels Forlag
Roug, P. (2002) *Marte Meo i praksis – bedre samspil ved egen kraft*, Gyldendal
Stern, D.N. (2000), *Spædbarnets interpersonelle verden*, Hans Reitzels Forlag
Villumsen, L. (1999) ”Er man syg eller er man sund, når man reagerer på overbelastning?” *Forældre og Fødsel* Nr. 1, 1999; http://www.livviadialog.dk/
Villumsen, L. (1993-2003) *Forebyggelse af efterfødselsreaktioner i Region Nord, Viborg Amt:1-4. del rapporter*, Thisted Kommune
Villumsen, L (Red. Hansen, M.) (2003) Afsnit om efterfødselsreaktioner *i Sundhedspleje teori og praktik*, Munksgaard
Villumsen, L; m.fl..(2004) Styrkelse af nære relationer mellem sårbare forældre og deres spædbørn. Evaluering af Et metodeudviklingsprojekt.
Villumsen, L.(2005) Hvad er en efterfødselsreaktion? Om at arbejde med forebyggelse og behandling af efterfødselsreaktioner. Systemisk Forum nr. 2. o5.
Villumsen, L. (2006) At arbejde systemisk i familiearbejdet. Arbejdet i et tværfagligt system. Systemisk Forum 0206

Lisbeth Villumsen - Skibdalsvej 25, 7990 Ø Assels, Danmark - Tlf.:+45 97764174 - Mobil: +45 21905868 - Lisbeth@livviadialog.dk www.livviadialog.dk